

Má Amerika

**Josef Václav
Sládek**

Josef Václav Sládek

**Josef
Václav
Sládek**

Má Amerika

Fejetony a příběhy 1871–1892

ČESKÁ KNIŽNICE

Vydávají Nadační fond Česká knihnice, Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i.,
a vydavatelství Host

www.kniznice.cz

Ústav pro českou literaturu
Akademie věd ČR

Vychází s finanční podporou Akademie věd ČR a Ministerstva kultury ČR.
Při práci na publikaci byly využity zdroje výzkumné
infrastruktury Česká literární bibliografie (kód ORJ: 90136).

Uspořádání Jaroslava Janáčkova
Ediční příprava prvního vydání †Jarmila Víšková,
ediční příprava druhého vydání Petra Hesová
Komentář Jaroslava Janáčkova a Josef Opatrný
Vědecká redakce †Mojmír Otruba

Editors © Jarmila Víšková, Petra Hesová, 2022
Commentary © Jaroslava Janáčkova, Josef Opatrný, 2022

Cover photo © Národní muzeum — Náprstkovo muzeum asijských,
afrických a amerických kultur, 2022
© Nadační fond Česká knihnice, 2022
© Ústav pro českou literaturu AV ČR, v. v. i., 2022
© Host — vydavatelství, s. r. o., 2022

(elektronické vydání)
ISBN 978-80-275-1585-1 (PDF)

Ve Svatém Ludvíku v Americe 22. ledna 1870

Původní dopis

Díky vám upřímné za pozornost, kterou jevíte nám zasíláním Slovana. Nevíte ani, jak to člověka potěší, když uhlídá v poštovní skříni (již každý americký časopis má vyhraženu) tu českou křížovou obálku a v ní nějaký ten milý z vlasti list usmívati se. Člověk si pak myslí, že do té Ameriky není tak daleko, vždyť slyšíme tu i ten tepot českých srdcí, vždyť poutají nás jeden svazek a jedna touha: viděti národ český svobodným a šťastným!

Časem bolno nám mnohdy čísti ty v Čechách tištěné řádky. Jak dalekým, dalekým, skoro nedostižitelným zdá se vám tam lidské štěstí — a přece tak prosté, jednoduché zdá se nám tu rozluštění té hádanky, nad kterou mnohé srdce u vás dokrvácí touhou marnou, myšlenkami nenalezajícími cíle.

Jsmo jednou krví s vámi, a přece již tak cizí smýšlením. U vás zápasíte o to teprve, co zde již velmi dávno jest uskutečněno — za uznání prvních práv vrozených každému člověku, za rovnost lidí všech a za rovnou příležitost k domahání se štěstí svého. Jak trpký, jak ukrutný to boj, a jak trpčí ještě pohlížeti na něho zdálí — z místa, kde již překonán; jak bolno to těm, kteří z něho vyvázli, patří-li na vykrvácení sil použitých k cíli drahému, k němuž jsme zrozeni: vymanění lidstva z pout duševních.

A my zde volní jako ptáci a my zde šťastní, a přece nedělí nás než kus toho mrtvého moře; zde volný, šťastný, nepoutaný břeh, a tam?

Pravil jsem, že bolno nám čísti vaše stesky; a jakž ne? Odevšad zaznívají hlasy utištěných, znevážených, a to nejvíce tříd těch, které zde nejvíce jsou ctěny.

Dělník utiskován, dělník postaven mimo právo, tentýž dělník, jenž zde jest člověkem na nejvyšším stupni vážnosti stojícím, možno-li mezi sobě rovnými mluvit o větší někoho vážnosti. Celá Amerika jest zemí práce, mimo kterou nestojí nikdo. Jest to jediná ohromná továrna pracující ku blahu celku, a každý v ní dělníkem rovným druhému, nechť jakkoliv i práce jich se různí. Mozek i ruka, pero i dláto bratrsky stojí vedle sebe a nevytýká jeden druhému, že vyšší jest jeho úkol. Není rozdílu mezi nimi, neboť jednotí se ponejvíce i jednotlivců počínání. Kastovní hradby zmizely a ten, jenž dnes v kreslírně nový sestavoval vynález, zítra v dílně kovářské jej uskutečňuje.

To hlavní ráz práce zdejší: neustávání, nedřevěnění na věci jedné, ale stálý život, stálý pohyb, stálé proudění a stálá vzájemnost mozku i ruky.

Či divná snad ta rovnost zdejší někomu? Neboť ta jediná činí Ameriku velikou, ta jediná zrodí tu sílu, jíž za několik již desítiletí neodolá svět. Američan jest člověk zdravý, celý, a co taký rozbije jednou pouta světová.

Nechť neklamou se v Evropě, nechť netěší se své vzdálenosti a uzavřenosti, nechť nespolehají se na vojska svá. Srdce lidská jsou všude stejná, srdce lidská spojená jednou tepnou, a proudění krve z jednoho v druhé nezabrání se žádnými stavidly. Pocit volnosti vzbuzený v jednom a touha po štěstí vrozená všem se ho uchopí — byť zbraní hmotnou nedělila Amerika Evropu, a i toho bude schopna kdys —, volný a zdravý život zdejší vypudí dříve ještě z Evropy vše, co tam nepřirozeného a chorého.

List český vydávat je tu dosti nesnadno. Málo — málo sil — ba i o ty sazeče nouze. List český v Americe je dosti velký a ubohý redaktor odsouzen napsati vše od A až do Ž, a je-li to celý den, není divu, že se člověk unaví. — Mimoto jsou korektury — horribile dictu —, neboť pp. sazeči neumějí česky psát a korektura vypadá vždy červeněji než bojiště kralohradecké. K tomu třeba ještě tu a tam

něco vysázet, expedovat — takže mnoho času člověku nezbývá. — I časopisy píšou se tu parou, že to pak tu a tam trochu geniálně vypadá, nediv vás.

Příští týden se odstěhujeme. Také to zde jde velmi rychle. Naložíme se na železnici jeden večer, a druhý den místo v Saint Louis budeme tisknout v Chicagu. Mnohdy je mi srdečně do smíchu, pomyslí-li na stěhování se zdejších listů i slavných redakcí — než — papír se končí, a já moudrého slova ještě nenapsal — odpusťte, musím psát článek o zdejších demokratech — potom zabouřit proti evropské despotii — a potom zase hospodářské věci pro farmu a dům — jde mi až hlava kolem. —

Josef Sládek

P. S. À propos došla sem telegrafická zpráva, že prý vám udělena konstituční svoboda v míře nejrozsáhlejší.* Přejeme vám mnoho štěstí!

Slovan 16. 2. 1870

* Handlujme! Co nám vy Američané na tu naši svobodičku přidáte? Jest tuze certlich, musili byste s ní zacházeti velmi opatrně, aby se vám nerozpadla. *Pozn. sazeče*

FEJETONY

ZE ŽIVOTA AMERICKÝCH ČECHŮ

I/ VYSTĚHOVALCI

Byl podivný ten první večer na moři Severním: zanikající, pustý severoněmecký břeh, kalná, daleko do moře ještě zabíhající voda Vesery a chladný vítr nezaplašovaly právě mimovolně v duši vystěhovalcovu kradoucí se truchlivost.

Stálo jich několik na špici lodě. Nemluvili slova. Jeden, kloně se přes zábradlí, pohlížel do vody, druhý do dálky, kde temnicím se šerem již kmitalo světlo majákové, a třetí, ovinuje ruku kolem šíje mladé ženy, jež k prsoum tulila děcko, upíral zraky v západ, kde rozjiskřila se hvězda naděje, večernice. V pozadí stálo, leželo a sedělo několik tlup. Na každé viděti, že sestává z živlů spřízněných, lidé to buď z jedné osady, jedné země, aneb lidé, kteří přišli osaměle, ač neznajíce jeden druhého, přece k sobě usedají jako holubi před bouří.

Kdyby mohl tak člověk nahlédnout pod každé čelo, byly by to podivné obrázky, kterých by spatřil v mozku tom se rojiti. Zvláště malíř, jenž chtěl by kreslit naději, nenalezl by ji na celém světě v tak rozmanitých, barvitých a fantastických podobách jako v těch hlavách vystěhovaleckých. Nechci říci, že by podoby ty byly vesměs poetickými.

V duši vystěhovalcově vtěluje se naděje ponejvíce v skývu chleba, která nezrosena slzou; a mezi vystěhovalci jsou to právě Čechové,

kterých snad vesměs v také formě láká. Jdeť z té české zemi vůbec velmi málo těch, kterým zde bylo po večeri do zpěvu.

Němec odváží se v svých snech již trochu dále.

Je-li to ve vlasti své zneuznaný prorok, vidí se již novým Brighamem Youngem, a je-li romantik, vyšlapuje si již prérii co opeřený pohlavár divokých Sioux. Prvnímu se sen obyčejně vyplní, druhého poznal bys za půl roku v newyorském dřevoštěpu, a neměl-li dosti síly a sebezapření, objeví se jmeno jeho v řadě samovrahů, aneb co ještě hůře, tělesně i duševně sešlých existencí, jichž dopravuje policie do státních káznic. Ostatně děje se tak v Americe každému slabochu.

Nejméně zklamán ve svých nadějích bývá žid, jehož pouhá ziskuchtivost pudí k vystěhování. Domova nemá a opuštění kraje, v němž se narodil, nezachvacuje ho bolestí, otřená jeho povaha podvolí se snadno každé změně života, a mimoto ví, že se se svými penězi nikde ve světě neztratí. Mezi vystěhovalci židy nenajdeš chudiny.

Na vystěhovalské lodi málo těch, kteří by snili o tom, co nás k Americe nejmíc poutá — o svobodě.

Čech opouští jen zřídka domov se srdcem lehkým. To srdce srostlo příliš těsně s rodnou půdou, než aby se okamžitým rozmarem jsouc opojeno svévolně od ní odtrhlo — vždyť ví beztoho, že bez ní v dále vykrvácí, že utone v cizině jako ta nad mořem znavená vlašťovice. Z těch, kdož odváží se cesty přes moře, jen velmi málo se vrátí zpět, a odcházet do té dálné ciziny, do mlhavé nejistoty a bez naděje, že uvidíme kdys rodný krb, a s tím vědomím, že v zemi cizí věčně budem považováni cizotou — to přece jen bolno.

Jděte mezi ten v mezipalubí vystěhovalské lodi na prkenných lůžkách, v bezsvětlem, dusném prostoru uprostřed beden a žoků stísněný český lid a zlatem vyváším vám toho, v jehož oku neuvidíte slzu, mluví-li o domovu. Bída jest bičem, jenž český lid z domu vyhání, bída nezaviněná.

Viděl jsem ty české vystěhovalce, jak choulil se jeden k druhému, když prohlížel kapitán mezipalubí, zdali sloužící mužstvo dbá všude pořádku, choulili se k sobě, myslíce, že jim pán vezme peřiny, protože snad zaplatili málo převozného, viděl jsem mladou matku podávající

na širém moři dítěti uschlou kůrku s usazenými zraky a s chvějícím se hlasem: „Tumáš, holečku, poslední drobt z českého chleba — pamatuj na to, dítě, až zapomeš i řeč, jakou to k tobě povídám.“

Zešeřilo se úplně. I maják znikl mne v dálí, i ten kvikot až do noci loď pronásledovavší kajky ustál. Zato rozžehly se hvězdy a slyšíš toliko šumot moře a tleskot o boky lodě bijících vln. Loď ryje si ve vodě ohromnou dráhu a miliony jisker srší kol a kol, jak ryl by si ten železný parník dráhu křemelem. Oko upírající se v dálí směrem, kde zaniknul maják, marně pátrá po předmětu, jenž by byl ještě ve spojení s opuštěným břehem. Chvilku bloudí ještě po tmavé vodní pláni, pak přejede ruka čelo, prsa povzdechnou si naposled a ústa uleví si hlasným: „Ej což!“

„Ej což, hoši, dost toho stesku tam doma — *tam* bude zase líp, zazpívejme si.“

A zpívali jsme. Zprvu jen dva, pak počal kdosi broukat vedle nás, pak ozvalo se jich několik u stezně, a než první sloka dozpívána, znělo to již kolem z třicaterých úst. A nebylo třeba se svolávat, při sloce druhé stáli jsme již v jedné tlupě a v kruh kolem nás nasloučající Němci.

„Hm, hezká melodie,“ pravil Němec, na jehož tváři bylo však vidět, že nekoná cestu do Ameriky ponejprv, „hezká řeč, bůh to ví, nuž počkejte, hoši, však se vám tam tak zle nepovede jako doma. Prokletá Evropa, byl jsem tam dva měsíce a pálila mne ta zem pod nohama. Jsem Němec duší i tělem, za tu podlízavou hltavou chásku doma se přeče ale z hloubi duše stydím. Počkejte, hoši, tam budeme lidmi a těch národnost nedělí — zpívejte!“

A zpívali jsme a Němec zpíval s námi — ovšem jen melodii — a potom zpíval sám o Johnu Brownovi, až se to po vlnách rozlehalo.

Smutek ustoupil veselí, jestli toto lidské povaze příbuznější těžkomyslného dumání.

V společnost vystěhovaleckou padla jiskra a teď bylo teprv veselo.

Byl to opět Čech, jenž přičinil se k zábavě. Na palubě ležel kotouč lan a na ten posadil se se svými skřípkami český muzikant. Zahral skočnou, a kol a kol to lítalo jako o muzice. Děvčata točila se na

houpavé podlaze jako o závod a na širém moři bylo tak veselo jako o pouti v hospodě.

Dlouho do noci hrál muzikant, když pak konečně vše odešlo do mezípalubí, zůstal nahoře ještě sám. Zahrál si ještě jednu — ta nebyla ale skočná — zdálo se, jako by se loučil s domovem, jako by svěřoval ty zvuky vlnám, aby odvezly je ku břehům. A zdálo se mi to chvít hudbou jako píseň:

Sirá je, ach, sirá
naše domovina,
jí tam ani oko
suché neusíná,
jí se hlava zdráva
z lože nepozvedá,
ale ta cizina
také všeho nedá.
Mír se v hlavu vrátí,
slza z oka ztratí,
ale domov, domov
nikdo nenavrátl!

Dlouho, dlouho nesl se nocí houslí kvil po šumících vlnách, pak dozněl, a opřeného o kotouč lanový se skřipkami na prsou našel jsem spícího českého muzikanta. — Vkrádal jsem se po špičkách do kajuty, abych nevzbudil muzikanta z jeho snů — možná také sám sebe ze svých iluzí.

Národní listy 27. 1. 1871

II/ MORAVA

Na západním břehu Michiganského jezera, asi sedm anglických mil na sever od města Racine, leží v nehluboké údolině, jež kolkolem v samu sebe uzavřena, malá osada, několik bílou fermeží natřených a v americkém slohu ze dřeva zbudovaných domků, jeden vedle

druhého, jako sněhobílé holubice. U každého jest zahrádka, kolem které i domku táhne se z rozštěpených kmenů složená klikatá hradba, za nimi vstupují do výše šumící prales.

Jdeš-li tudy v letě, přijde ti vstříc tlupa hlaholících dítek s buclatými tvářemi a plavým vlasem, a když jsi přešel, zastaví se a slyšíš, jak praví jedno k druhému: „Vidíš, to bude náš nový učitel,“ a jdeš-li dále, potká tě děvče s červeným šátkem na hlavě a řekne: „Dobrý den,“ a když jsi přišel až ku statku, zašteká na tě velký pes, jenž by tě snad roztrhal, kdyby nevyšla z domu hospodyně a nezavolala: „Ořechu, jdeš ležet! — Vítáme vás u nás!“ a vede tě do světnice, kde s beranicí na hlavě přivítá tě hospodář s „pozdrav pánbůh“ a tak upřímným stisknutím ruky, že div nevykřikneš.

Jsme mezi svými. Kolem velkých amerických jezer, jichž půlnoční břehy náleží ku Kanadě a ostatní k Spojeným obcím americkým, zvláště pak na západním pobřeží jezera Michiganského, usadila se až dosud největší část českých vystěhovalců. Od města Chicago v státu Illinois, po celém státu Wisconsin až ku Zelenému chobotu (Green Bay) není podél jezera místa, kde bys nenašel aspoň českou farmu.

Ža první doby usazovali se Čechové nejvíce v Saint Louis v státu Missouri na řece Mississippi, a nyní obrací se proud do úrodné Iowy; nicméně leží až dosud těžiště americkočeského živlu kolem velkých půlnočních jezer, a to mimo uvedené již státy Illinois a Wisconsin i v mladém státu Minnesota.

V mnohém okresu krajů těch jest české obyvatelstvo četnější Němců, Švédů i Američanů, takže i v politickém ohledu jest tu živlem rozhodujícím, a veškerá správa spočívá namnoze v rukou českých. Bohužel starali se američtí Čechové až dosud velmi málo o to, aby práv co samosprávným občanům jim přináležejících užívali k uchování své národnosti. Stávají se živlem naprosto trpným, a tím, že nikde nečiněno jim příkoří, ode dne ke dni bezstarostnějším a lhostejnějším ku všemu, co týká se české národnosti.

Ovšem není tak všude. Jako ale v Čechách uchovalo se v krajích protestantských nejvřelejší české vědomí, tak jest to i v Americe:

Čech, Moravan, protestant, jenž celým srdcem a duší lpí na řeči své, snaží se, aby řeč ta potrvala i v ústech jeho dětí.

Osada, o níž mluvil jsem zpočátku, založena jest protestanty moravskými. Již více než před patnácti lety přistěhovalo se v okres kaledonský několik Moravanů a za nimi přibylo později jiných rodin, které družice se ku svým stanuly v okolí. Některým bylo nemilo usaditi se na osamělé farmě, a vystavili si domky vedle sebe a nazvali osadu Moravou. Znenáhla přišli i Češi a založili si farmy dílem na přeriích, dílem na samém břehu Michiganského jezera. I tito jsou však ponejvíce vyznání protestantského, a tak ač na dosti velkém prostoru rozptýleni, srostli s Moravou v jednu církevní obec. Vystavili si dřevěný kostelík a školu, a ty staly se jim těsnějším ještě pojítkem.

Česká škola „kaledonská“, jak ji všeobecně nazývají, stojí na pokraji samého lesa. Malé to, o samotě se nalézající stavení, sroubené z hrubých kmenů. Řasnaté větve borové a mohutné koruny javoru cukrového rozpínají se nad samou střechou. Uvnitř jest jen jediná síň, v jejíž průčelí visí obraz „otců vlasti“ Washingtona a Žižky, mezi oběma pak český lev s přeraženými na nohou okovy. Jsa výrobkem amerického českého umění, podobá se ten český lev ovšem spíše ovci, ty rozbité ale okovy činí jej přece milým každému českému srdci. Zato dívá se ten Washington tak usmívavě na děti, že jest každý do něho zamilován, a výhrůžka učitelova, že se zamračí, utiší i nejnezbednější.

Ve škole kaledonské vyučuje se jen čas od času; když totiž přinese vítr do Kaledonie z Čech někoho, jenž má času a vůle k tomu. Proto volají také ty děti na každého ještě v „zelených“ čili evropských šatech do Kaledonie zabloudivšího Čecha: „Vidíte, to bude ten náš nový učitel.“

Českých v Americe vydaných učebních kněh jest málo. Vím toliko o slabikáři, jež vydal redaktor časopisu Slavie p. Jonáš. Čítanky přivezeny jsou z Čech; ale měli byste vidět ty děti, jakou neskonalou rozkoš jim to čtení působí: každému druhému slovu nerozumějí. Zejména tu poslušnost k vrchnostem, nechť jsou dobré, nebo zlé,

a úctu k četníkům atd. nevpraví jim učitel stůj co stůj do hlavy. Také o slovech „král“ a „císař“ mají prapodivných představ.

Nepřinese-li šťastná náhoda do Kaledonie učitele, vyučuje aspoň každou neděli jeden z farmářů, „aby ty děti aspoň těm knihám rozuměly, co mají doma na polici“. Ty knihy na polici jsou obyčejně bible, Komenského Utrpení církve české a některý svazek Českých dějin Palackého. A mimoto mají i obecnou knihovnu, v níž nalezá se zejména mnohé novější české dílo, které daroval jim za svého pobytu v Americe neb zaslal z Čech p. Vojta Náprstek, jenž u veškerých starších amerických Čechů žije u velmi vřelé upomínce.

Střediskem starších jest kostel, byt pastorův a v neděli odpůldne „beseda“ u některého z farmářů, kteří se v pohošťování společnosti střídají. Tak nalezá se v stálém styku a upřímnost jednoho k druhému stala se ještě větší než doma. Zároveň nahražován tak nedostatek jiné zábavy. Přišel-li tu a tam některý časopis z Čech, stráveno celé odpůldne vzpomínkami na domov, neboť byť by sebedéle již ten český osadník meškal v cizím kraji, touha po domovu neopustí ho nikdy. Zvláště ten selský lid položí se s českým srdcem až do hrobu a bolno mu, že bude pochován v té chladné cizí zemi, kde za několik let po jeho hrobě vyryje brázdy pluh. „Je to přece jen cizina,“ slyšel jsem opakovat starého Hanáka, ač se mu v Americe velmi dobře vedlo, „ale pod panskou holí přece bych tam více nevydržel, leda před smrtí.“ Ti, kterýmž v Americe vede se hůře, naříkají ještě více, avšak i tito praví, že vrátili by se jen tehdy, kdyby tam směli být člověkem jako zde — třeba bídným. Za stejné volnosti chutnala by doma přece suchá kůrka líp než zde v Americe bohatá hostina.

Toho času, kdy meškal jsem na Moravě, měli velmi snaživého mladého pastora, jenž hleděl všemožně k tomu, aby v jeho osadě, zvláště pak v povyrostlejší mládeži, uchováno bylo české národní vědomí.

Byly to milé večery v té prosté pastorské farmě. Venku švihal sníh kolem farmy, hučelo to v lese, a uvnitř v teplé světnici zpívala a bavila se mladá chasa, která navzdor plískanici sešla se, aby učila se zpěvu a ty pěkné české písně neutuchly tak zcela v cizím šumotu vln Michiganského jezera.

Později odstěhoval se mladý pastor jinam a Morava osiřela. Kázání v kostele neustálo však přec. Co neděli vstoupil některý z farmářů na kazatelnu, přečetl něco z bible a pomodlil se za sebe a za šťastnější budoucnost českomoravského lidu i tam za mořem.

Národní listy 28. 1. 1871

III/ NA FARMĚ

Naše farma ležela v pralese. Mýtina zrovna jen dostačující k tomu, aby se v ní směstnal malý srub s dvorcem a jedním akrem půdy, jež nazývali jsme polem, které nebylo ale ničím jiným než kouskem paseky s trčícími ještě všude pařezy.

Doměk podobal se skřínce, do níž hoši lapají sýkory, jenže lištny mezi hrubými kmeny zacpány mechem a střecha pokryta klestím. Vedle domku byl malý stoh slámy, pod kterým si jedno spřežení volů a kráva vyžraly přístřeší jako plž pod hřibem. Kol dokola stály cedry a cypřiše a tu a tam cukrový javor.

Byla to divoká zahrada, již měli jsme u své farmy. Když postavili jsme se kolem cedru, jenž vyrůstal na dvorci, nemohli jsme si ani podati rukou, a zašel-li kdo mimo průsek, jenž vedl na pokraj, deset kroků za farmu, ztratil ho z očí; dále se prodrat bylo zcela nemožno, neboť tou směsicí skácených kmenů a spleteným ostružím a jinými rostlinami prolezla jen veverka.

Žili jsme šťastně. Mimo farmáře, ženu a dva statné hochy nespatriil jsem tu často po celý měsíc lidské tváře. Zato navštěvovaly nás každého rána srny, někdy také medvědi. Dva z těchto zaplatili to smrtí.

Slunce a měsíc vídali jsme, jen když vznášely se nad mýtinou. Hvězdy tvořily nad námi s blankytným nebem každé noci baldachýn, jenž zdál se kol být připnut na stromech. Ten kousek nebe znali jsme celý, a kdykoliv poražen v okolí zas jeden strom, bylo nám líto, že jich přibývá — více přátel, menší vřelost. Dle toho, která hvězda stála nad naším cedrem, hledíce z okna měřili jsme noční čas. Ostatně ale činil jsem tak jenom já, druzí byli rádi, že spali po denní únavě. A z okna

hleděl jsem, když jsem náhodou spal ve farmě, což stávalo se málokdy. Zdálo se mi příjemnějším ustlat si pod cedrem a nechat se od něho ušeptat v sen. Ševelil tak mile jako přítel. Často zdálo se mi, že se ty řasnaté větve shýbají ke mně. Mimo cedr měl jsem ještě jednoho přítele a to byl cvrček, jenž usadil se na něm a zpíval často přes samou půlnoc.

Spalo se to dobře pod širým nebem. Jen tu a tam vyrušil mne náhlý praskot a pádná rána ze spaní. Zhrotil se vetřáký strom. Po mýtině přeletěl stín vyplašeného ptáka a vše zas utichlo. Také můj cvrček ustál v písni, a kdy opět začal, usnul jsem znovu.

Po světě se nám nestýskalo; neměli jsme mnoho času k tomu a v naší samotě líbilo se nám tak, že nezatoužili jsme po tom, co zve se světem: přetvářce, chlebařství a domýšlivosti. Měli jsme čerstvý vzduch, ráno kávu s černým chlebem v den všední a v neděli se sladkým sucharem, v poledne srnčinu, večer zase kávu, a svou vlastní volnou duši po celý rok.

Farmář nosil hlavu vzhůru; pravil, že se tomu naučil teprve od té doby, co jest jeho. Hoši činili také tak; těm bylo to ale již zcela přirozeno a nepřemýšleli o tom, a kdyby se tak bylo stalo, vsadím se, že by byl řekl jeden druhému: „Vždyť se ty stromy v našem lese také jeden před druhým nekloní, načpak by to dělal člověk?“

Farmářka svěřila se mi jednou, že je v té cizině jen proto ráda, že jí ty pěkné mladé hochy nevezmou na vojnu.

Žili jsme spolu jako jedna rodina, ač mne takřka našli v lese a nikdy předtím mne neviděli. Zatoulal jsem se jednou a zůstal jsem na farmě přes noc. „Nemáte-li nic jiného na světě než toulání, zůstaňte u nás,“ pravil farmář, „aspoň si trochu odpočinete,“ — a ostal jsem.

Od té doby rozdělila se však naše rodina — a v tu jsem se počítal s tělem s duší — ve dva tábory. Prvním byl jsem já s Cigánem a druhý tvořili ostatní.

Na Cigána bych byl skorem zapomněl, ač to byl tak hodný chlapík a jednou vyvedl mne z lesa, když jsem zbloudil. Cigán byl náš pes; ač byl pes lovecký, dostalo se mu neloveckého jména proto, že měli v Čechách psa téhož jména.

Cigán a já byli jsme domácí aristokracií. Cigán proto, že neuměl dobývat pařezy, a já proto, že prý „vypadám po studentsku a ruka taková nerada zvyká toporu“, pravila farmářka.

„Abyste ale nám také k něčemu byl, tu máte pušku,“ řekl farmář se zcela amerikánskou upřímností; „vás to bude bavit a nám nahradíte jedny ruce.“

Skorem co den vycházeli jsme s Cigánem na honbu. Často navrátili jsme se domů až druhý třetí den. Když nic většího, přinesli jsme domů aspoň nějakého mývala, někdy také lišku. Mýval vyškvařil se na svítivo a kůže liščí uschována na prodej. „Zas o jednu škodnou mň na naše slepice,“ říkávala farmářka.

Neminul ale týden, aby nepřišli jsme domů se srncem; jednou stalo se to třikrát; jelikož ale tolik masa doma nespotebováno, dán nám rozkaz, abychom ubohých zvířat šetřili.

Cigán byl ve svém řemesle mistrem. Nejvíce těšila jej honba u jezera. As šest anglických mil od nás ležela na břehu jezera Michiganského malá osada. Od této až k nejbližší sdělán u vzdálenosti as půl míle od břehů průsek. Tam býval obyčejný náš revír. Vyvinul se tu zvláštní druh honby. Pes puštěn v průsek a střelec postaví se u jezera, kam obyčejně mnohem dříve dojde než pes, který mnohými oklikami a vše prošťouráváje často dlouho jde za stopou. Zvláště je-li psů více, vženou jelena nebo srnu do samého jezera. Střelec stojí v úkrytu, a když je zvíř ve vodě, snadno ji střelit. Viděl jsem jedno ubohé zvíře na celou míli plovat od břehu, až unavené přece se opět k zemi obrátilo, kde přivítala je kule.

Na menší zvíř, zvláště na tchoře, kůny, mývaly, lišky a pižmovky, líčili jsme želízka podél břehů řek a potoků. Nejvíce stávalo se takto na podzim, než voda „chytla“.

Za kožešiny zvířat těch strží farmář v krajině málo obydlené co rok hezký peníz.

Druhý tábor naší rodiny měl práci trochu obtížnější.

Příroda nesklání tak snadno šiji svou před člověkem. Za každé zrno, jež vzrostlo ponejprv pěstováno jsouc lidskou rukou, zvlážíla krůpěj potu panenskou půdu. Pralesy i prerie stejně jsou vzdorny;

zvláště ale v pralese stojí ti drsní velikáni tak neustupně, že se člověk až zachvěje při myšlence na podmanění si zaujaté jimi půdy. Kdy na pokraji pralesa ozve se ponejprv lidský hlas, tu rozšumí se divoká ta poušť jako posměchem. Člověk chopí se toporu — rána první, strom se zachvěje, rána druhá, v lese to zakvílí, rána třetí, a les rozhlaholí se praskotem kácejícího se velikána. Člověk začíná železem a pokračuje ohněm. Kupa suchého chrastí zapálena, suchá tráva a roští chytne plamenem; ten zprvu jak by laskal, líže kořeny, pak poskočí na kmen, a výš a výše to jde až k haluzi a odtud výš a šíř, až chytne koruna a od té druhé, a na míli stojí les v jednom požáru, dokud neuhasí jej liják. Dlouho doutná to ještě v pokrytých popelem kupách skácených kmenů jako v milířích a v noci hledí to z puklin jako zraky ohnivé, až zhasnou, a opět zazní hlas člověka již v mýtině. Avšak ani tu ještě není vyhráno. Pařez na pařezu zcela upáleném křečovitě zarývá se v půdu a člověk běře opět železo ku pomoci, aby je vyrval. Práce první trvala měsíc dva, druhá trvá leta. Kolik jar vyhýbá se ještě rádlu bázlivě každému kořenu, a vyhýbá se tak dlouho, dokud nezetlí časem. Toť práce farmáře, jenž podmaňuje si prvotní půdu.

Naši hoši se té práce nelekali. Od rána do večera, od jara do zimy zápasily ty svalovité ruce se vzdorovitou půdou a rok od roku těšily se většímu vítězství.

Život na naší farmě nebyl ale tak jednotvárný, jak si myslíte. Každé počasí přineslo cos jiného. Když bylo jaro a modrá sojka počala se stěhovat dále ku severu a na vrcholu farmy rozepěla se červenka a modráček a stromy začaly pučet, řekla hospodyně: „Je čas na cukr,“ a s nebozezy šli jsme do lesa a navrtávali cukrový javor po javoru a shromáždňovali vytékající mizu. Ta svařena, a bylo cukru dost na celý rok. Potom přišlo setí kukuřice, okopávání, sklizení, a když dostavila se zima, dělány včelníky, k jaru otesávány trámy na lepší stavení, a tak bylo neustále práce plné ruce.

Žití na prvotní farmě, ač tak obtížné, nikdy neomrzí lidi, kteří se mu s celou duší oddali. Ta volnost má docela půvabů neodolatelých.

Zvykne-li si však člověk trochu cizině a nadán-li železnou silou tělesní i duševní, zbuduje si i z pralesa ráj, o němž nikdo v Evropě ani nesní.

Národní listy 31. 1. 1871

IV/ CHICAGO

Co čtvrtý rok zatepe to mocněji v samých útrokách americké Unie. Od kanadských jezer až k zálivu Mexickému, od Atlantu až k Tichému oceánu rozproudí se politický život mohutným přívalem, jenž uchvacuje veškeré třídy obyvatelstva a smítá z dráhy vše, co by mu v běhu bylo na závalu.

Co čtvrtý měsíc listopad převlekou se Spojené obce americké v jiné roucho. Mocný ten obchodnický a průmyslný ruch a úsilí ze všeho a všude dobýt výtěžku, což jest tak charakteristickou známkou veškerého života amerického občanstva, pojednou utichne a veškeré obyvatelstvo žije toliko jedné věci: volbám do Kongresu a volbě prezidenta Spojených obcí.

Jednotlivé politické strany, odloživše od posledních voleb aspoň nejostřejší zbraň, staví se opět v těsné šiky, zásady, jichž ta neb ona napsaly si na svůj prapor a které správou předešlých let dílem provedeny, dílem zavrženy, razí si v příkřejším ještě znění slovem i písmem cestu do veřejnosti a stojící za nimi strana nasazuje všeliké páky k získání si nových přívrženců, aby zesílena tak dostala se k veslu vlády a zásadám svým zjednala platnosti.

Jest to boj tuhý, rozhořčený, jakého nesneslo by žádné evropské státní zřízení, boj, v němž pero mění se v meč a slovo v střelu a jehož účastní se veškeré obyvatelstvo co jeden muž, aby zjednalo vítězství politickému svému přesvědčení.

Roku 1868 chýlila se ku konci vláda Johnsonova, který jsa v čas zavraždění Abrahama Lincolna místoprezidentem, dostoupil po řádu americké ústavy na místo šlechtného osvoboditele otroků.

Dílo Lincolnovo, provedeno byvši tak ohromnými obětmi životů lidských i peněz, octlo se Johnsonem pojednou opět na pokraji

záhuby. Bývalý guvernér státu Tennessee, jehož úsilí podařilo se za války odštěpenské vyrvati tento stát z náručí otrokářů, kam se již již klonil, a nabyv tak všeobecné důvěry, počal se nastoupiv vládu pojednou jeviti příznivým věci odštěpenské, a to takovou měrou, že nabývali tito opět naděje v obnovení starého otrokářského řádu.

Známo, jak Johnson pro odštěpenské své kousky dán v obžalobu a jak toliko shovívavost obecnstva a důvěra v skálopevnost ústavy, již rozviklati ani samému prezidentu naprosto nemožno, uchránila ho svržení ještě před uplynutím lhůty, kdy po znění ústavy ustoupiti musel jinému volenci. Tím však, že za vlády Johnsonovy strana odštěpenská a klonící se k této „demokraté“ značně nabyli síly, jakož i rozhořčeností, která zmocnila se „republikánů“ vidoucích dílo své klesati, stal se volební zápas z roku 1868 skorem tak tuhým jako ten, jež při druhé volbě Lincolna obstála strana republikánská s demokraty stojícími za Douglassem z Illinois.

Johnson byl při volebním zápasu z roku 1868 „mrtvý muž“ (a dead man), jak ho nazývali. Republikáni ho nenáviděli a demokratům byl příliš málo rázným. K tomu nemohli mu tito zapomenouti Tennessee, a napsali si tudy na kandidátní listinu jmena ráznější.

„Seymour and Blair,“ znělo to ve všech demokratických táborech.

„Grant and Colfax,“ odpovídali republikáni. Grant prezidentem a Colfax místopředsedou.

Jak samo sebou patrnó, zmocnilo se politické hnutí nejvíce lidnatých měst, a mezi těmito zaujímal první místo po New Yorku dřevěný a blátivý Babylon na Michiganu, město Chicago.

K Chicagu byly obráceny zraky celého západu na tomto břehu Mississippi, a Chicago činilo, seč mohlo, aby stalo se hodným své pověsti.

V Chicagu ustanoven Grant kandidátem na prezidentské křeslo, navzdor tomu, že jest tam velmi silná strana demokratická. Chicago hájilo tedy svou čest, zasazujíc se o volbu svého kandidáta.

Agitace byla ohromná a byla to agitace americká.

Před radnicí odbývána co den veliká shromáždění lidu: jednou demokratické, podruhé republikánské. Řečníci osvěcováni bengálským

ohněm neb elektrickým světlem, aby jen lépe bylo vidět na každý jich vášnivý rys a ohnivá slova většího měla důrazu.

Chicago jest Babylonem nejen co do rozsáhlosti, ale i co do množství stěsnaných v něm různých národností. I mezi těmito hledání apoštolové tou i onou stranou a co neděli hřímáno v místech, kde se shromáždňovali.

Také Čechové chicagští, jichž počet obnáší as 10 000, stali se důležitým živlem, k němuž demokraté i republikáni obraceli svých zraků.

Slovanská lípa i budova Sokola staly se kolbištěm stran. Nicméně jevila se hned zpočátku v českém táboru převaha živlu republikánského. Čechové američtí nikdy nestranili Jihu a mnohý český synek dokrvácel za svobodu otroků v úpalu jižního slunce. A jak rádi se ti hoši bili za věc skutečně spravedlivou. Ještě dnes jiskří tak mnohemu oči, povídá-li o tom, jak odtrhnul se od své rodiny bil se s Jiháky u Richmondu neb Vicksburku.

Čechové chicagští byli z větší části republikány k nemalému pohoršení Irčanů žijících s nimi ponejvíce v tétěz čtvrti. Co republikáni účastnili se také všech demonstrací, jichž strana ta podnikla. Zejména „jirchářům“ dostalo se našinci četné posily.

Grant byl, než stal se vojákem a generálem, svého řemesla jirchářem, a ti, kdož stáli za ním, přijali za voleb název ten za svůj.

Každý skorem týden odbývány veliké průvody městem, čímž osvědčována síla měřících se stran. Obě strany měly zvláštní uniformy. Jircháři nosili francouzskou čapku a koženou zástěru. Každá četa volila si důstojníky. Průvody republikánské kráčely při zvucích hudby hrající některou píseň unijní, demokraté vedeni jsou pronikavými píšťalami zvučícími „odštěpenskou“.

Nejvelikolepější republikánský průvod odbýván den před samou volbou. Tisíce tisíců „jirchářů“ táhlo při záři pochodní městem. Byl to uchvacující pohled na ty statečné hochy vykračující si u vědomí své síly. Celé továrny jely na vozích s průvodem. Na jiném voze vežena loď, z jejíž okének hřměla děla. Jinde vežen „Johnson“ s nůzkami na oslu. Nejzajímavějšími byly transparenty. Terčem nejříznějšího vtipu byl t. č. ještě hlava státu Johnson.